

1. Міжнародні стандарти з бухгалтерського обліку для державного сектору [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/81042/B2.pdf>
2. Бухгалтерський облік та внутрішній аудит в державному секторі: У 3 ч. / За заг. ред. М. В. Кужельного. — К.: УАСБА, 2009.
3. Фінансовий облік у державному секторі: міжнародний підхід / Л. Г. Ловінська, С. В. Свірко, Т. І. Єфименко, О. О. Канцуров. — 2009. — 479 с.
Стаття надійшла до редакції 15.04. 2010 р.

УДК 657.62: 336.717

Ю. К. Семенченко,
канд. екон. наук, доц.,
докторант кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ БАНКІВ І СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ОКРЕМИХ ОБЛАСТЕЙ

В статті розроблена методика економічного аналізу обоюдного впливу діяльності основних суб'єктів фінансової системи: банків і підприємств. Данна методика являється новим елементом системи аналізу стійкості фінансової системи, який проводить Національний банк України.

Ключевые слова: *анализ, методика, банки, субъекты хозяйствования, индикаторы.*

The method of economic analysis of mutual influence of activity of basic subjects of the financial system is developed in the article: banks and enterprises. This methodic is the new element of the analysis system of stability of the financial system, which conducts National bank of Ukraine.

Keywords: *analysis, methodic, banks, management subjects, indicators.*

У статті розроблено методику економічного аналізу взаємовпливу діяльності основних суб'єктів фінансової системи: банків і підприємств. Дана методика є новим елементом системи аналізу стійкості фінансової системи, який проводить Національний банк України.

Ключові слова: *аналіз, методика, банки, суб'єкти господарювання, індикатори.*

Подібно до багатьох країн, економіка України пережила фінансову кризу. Особливо відчутні наслідки кризи на банківському секторі, який у свою чергу недофінансував, залишив без інвестицій значну частину суб'єктів реального сектору економіки. Фінансово-кредитна система є самим

чутливим та вразливим елементом соціально-економічної системи будь-якої країни. Тому побудова системи аналізу стійкості фінансової системи та її інтеграція у систему загальнодержавного управління за думкою науковців Центру наукових досліджень НБУ [1] є надзвичайно важливим та актуальним завданням для України. Мета такої системи — дослідження економічних процесів, завчасна діагностика ризиків та вироблення системи заходів попередження їх негативних наслідків. Звідси формулюється основне завдання функціонування системи оцінки фінансової стійкості та запобігання фінансовим кризам — це дослідження стійкості фінансово-кредитної системи України за допомогою удосконалення і розроблення нових аналітичних підходів та вироблення рекомендацій щодо коригування державної політики та політики банківського сектору з метою запобігання фінансовим кризам.

Методології і методиці аналізу банківської діяльності присвячено багато праць українських та зарубіжних вчених, таких як О. В. Васюренка, А. М. Герасимовича, А. В. Головача, О. І. Кірсєва, В. М. Кочеткова, Ю. С. Масленченкова, В. І. Міщенко, О. М. Петрук, І. М. Парасій-Вергуненко, Л. О. Примостки, К. Є. Раєвського, Т. М. Раєвської. Деякі із досліджень авторів зв'язані із аналізом фінансової стійкості банку, факторним аналізом прибутку банку, аналізом впливу факторів на інші не менш важливі показники банку: кредитного портфеля, ресурсів, доходів, витрат. У працях науковців однак обмежено використано звернення до оцінки взаємовпливу результатів діяльності банківської системи на економіку країни та навпаки — аналіз впливу ресурсів суб'єктів господарювання на прибутковість банків. У нашому дослідженні використаємо новий аналітичний підхід: розробимо методіку економічного аналізу взаємовпливу діяльності суб'єктів фінансової системи України. Вона буде спиратися на практичну діяльність банків та суб'єктів господарювання різних секторів економіки України, що значно розширить можливості економічного аналізу як науки та підкреслить можливості методологічного інструментарію при оцінці фінансової стійкості цих суб'єктів.

Згідно документу «Основні засади грошово-кредитної політики на 2010 рік» Національним банком України [2] значна увага у 2010 році буде приділена участі у розбудові системи макропруденційного нагляду за фінансовим ринком, що є

системою відстеження та аналізу ризиків стабільності фінансового сектору як у цілому, так і за окремими сегментами.

Метою даного дослідження є розбудова для банківської системи України механізмів оперативного виявлення загрозливих тенденцій у розвитку економіки, що можуть бути викликані як дією зовнішніх негативних чинників, так і наявністю небезпечних структурних диспропорцій. Розроблені в роботі методичні підходи до аналізу може бути використано при розбудові в Національному банку України системи оцінки стійкості фінансової системи та прийнятті управлінських рішень щодо забезпечення стійкості банківської системи та запобіганню фінансовим кризам подібно до Організаційно-методичних підходів НБУ [1].

Треба зазначити, що комплексність є важливим принципом економічного аналізу [3]. Необхідність комплексного, багатобічного відображення всіх значимих властивостей об'єкта відмічається багатьма економістами. Комплексна оцінка фінансово-економічної діяльності банку представляє собою підсумок комплексного дослідження — цілеспрямованого, одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають усі напрями діяльності банків, і яка містить узагальнюючі висновки про результати діяльності, що відображають якісні та кількісні відмінності досягнень установи за визначений період часу від бази порівняння. Комплексна оцінка повинна охоплювати багато умов і результати фінансової діяльності банку, всі часткові фактори підвищення рентабельності. Дослідження спрямоване не тільки на вивчення факторів зміни прибутковості банків, але й обопільного впливу діяльності банків області на суб'єктів господарювання даної області, а також впливу вкладень коштів суб'єктами області (регіону) на діяльність банків.

Отже, будемо починати моделювати систему оцінки фінансової стійкості виходячи із таких елементів як суб'єкти системи. Головними суб'єктами системи виступатимуть підрозділи Національного банку України, а конкретно, Дирекція з банківського регулювання та нагляду і її два департаменти: Департамент нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду і Департамент безвиїзного банківського нагляду. Але система створюється не тільки для використання підрозділами НБУ. Вона створюється і для користування іншими суб'єктами: банками другого рівня в

Департаментах економічного аналізу і управління ризиками та в Департаментах статистики та звітності; суб'єктами господарювання у відділах економічного аналізу підприємства; потенційними інвесторами українських підприємств та банків; кредиторами; аналітиками рейтингових агентств, фінансових інституцій; звичайних науковців-економістів, у яких існує жвавий інтерес до дослідження процесів у фінансово-кредитній системі України та в реальному секторі економіки. Як зазначається вище, візьмомо два, на наш погляд, основні суб'єкти економіки України, на які буде направлена функціонування системи — це банки та суб'єкти господарювання, які обслуговуються ними.

Отже, об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність цих господарюючих суб'єктів. Предметом дослідження є методичні підходи до економічного аналізу взаємозв'язку стійкості банків і суб'єктів господарювання. Назвемо цей підхід методикою економічного аналізу взаємовпливу діяльності суб'єктів фінансової системи України.

На основі інформаційної бази формується система індикаторів фінансової стійкості, показників впливу одних суб'єктів на інші, яка дає можливість оцінити якісний стан фінансово-кредитної системи та окремих її складових, чутливість фінансової системи до впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. А також показується залежність розвитку банківських установ від активності суб'єктів реального сектору та навпаки — розвитку підприємств від наявності, наприклад, кредитних ресурсів. У нашому дослідженні будуть використані статистико-економічні індикатори перших двох напрямів — макроекономічні та показники фінансової річної та проміжної звітності вищевказаних суб'єктів.

З метою забезпечення даними для нагляду за діяльністю банків та їх філій Національному банку України надається звітно-статистична інформація банків. Звітність банків надається банками територіальному управлінню НБУ за місцем розташування. Територіальне управління НБУ надає цю звітність у головний офіс НБУ через Центральну розрахункову палату. Також, територіальне управління НБУ використовує отримані звіти для аналізу діяльності банківських установ у своєму регіоні (областями — адміністративно-територіальними одиницями).

При формуванні системи індикаторів необхідно враховувати, що для розуміння процесів, які відбуваються у фінансовій системі, аналітики мають здійснювати постійний моніторинг та аналіз процесів у кожному з її елементів. З цією метою, для

розрахунку індикаторів фінансової стійкості та індикаторів взаємовпливу суб'єктів за кожною окремою однорідною групою інституцій (суб'єктів) фінансової системи повинні бути побудовані агреговані фінансові звіти про прибутки та збитки, а також баланси, що відображають запас активів і пасивів.

Основною групою інституційних суб'єктів фінансової системи України є банки. Аналітичний баланс і фінансовий звіт про прибутки та збитки банківської системи будуть основою інформаційної бази для побудови запропонованої системи індикаторів взаємовпливу діяльності суб'єктів фінансової системи.

У територіальному управлінні НБУ ведеться аналітична робота щодо діяльності банків. При наданні банками зведеної інформації, наприклад, по кредитах, у територіальному управлінні інформація групується в єдиний показник. Потім на основі згрупованих даних будуються аналітичні таблиці. Для кращого спостереження за різними показниками, їх можуть наводити у порівнянні з іншими показниками. Після закінчення певного періоду, разом із наведеними банківськими показниками, у таблиці проставляються показники діяльності суб'єктів господарювання по Україні, а також відображаються відповідні розрахункові показники. По Україні дані беруться з уніфікованого звіту та статистичного збірника, наприклад, статистичний збірник «Регіони України» 2009 Частина II [4].

Аналітична форма агрегованого фінансового звіту про прибутки і збитки та балансового звіту повинна використовуватися і для даних нефінансового сектору економіки. Моніторинг взаємозв'язку розвитку банківського сектору та сектору нефінансових корпорацій (як і інших структурних елементів фінансової системи) доцільно будувати за строковістю: щомісячний, квартальний і річний (табл. 1).

Якщо розглянути вплив кредитування банківськими установами інших суб'єктів господарювання, то вважаємо за необхідне зупинитися на промисловому секторі нефінансових корпорацій. Причиною є те, що у 2009 році продовжувалось погіршення динаміки фінансових результатів діяльності промислових підприємств. Падіння обсягів промислового виробництва у 2009 році становило 21,9 %. А промисловість є найважливішою галуззю економіки, яка характеризує ріст ВВП країни (займає у 2009 році 26,6 % в обсязі ВВП).

Отже, треба зробити висновки по застосуванню даного аналітичного підходу. Вплив динаміки показників у територіальному управлінні НБУ розглядається через співвідношення банківських кредитів до середньомісячного обсягу

реалізованої продукції. Для кращого спостереження та розуміння впливу банківської діяльності на економіку регіону поряд із банківськими кредитами в департаментах управлінь НБУ та Головному офісі НБУ береться капітал банківських установ і зобов'язання банківських установ. Запропонована в табл. 1 методика показників деталізує систему індикаторів фінансової стійкості та індикаторів взаємовпливу діяльності суб'єктів. Зокрема відображаються окремих сектор, який обслуговують банки, наприклад, промисловість. Потім дані показники деталізуються за регіоном. Також використовуються різні бази порівняння: обсяг реалізованої продукції нефінансових промислових корпорацій та фінансовий результат від звичайної діяльності цих корпорацій. Від цього змінюється економічний зміст коефіцієнтів, відображаючи взаємовплив результатів діяльності одного суб'єкта на результати діяльності іншого господарюючого суб'єкта.

Таблиця 1

МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ВЗАЄМОВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

№ з/п	Назва індикатора	Розрахунок	Розшифровка показників	Характеристика
1	2	3	4	5
Щомісячний моніторинг				
1.	Загальний коефіцієнт основної участі банків в діяльності промислових підприємств (K_{pg})	$K_{pg} = \frac{Kr_{b\ ind}}{V_{ind\ pr}}$	Де $Kr_{b\ ind}$ — кредити депоз. корп., що надані в промисловість, залишки; $V_{ind\ pr}$ — обсяг реалізованої промислової продукції нефінансових корп. за місяць	K_{pg} показує як впливають кредити банків на випуск продукції промислових підприємств. Та якою мірою нефінансові установи функціонують за рахунок кредитних ресурсів
2.	Частковий коефіцієнт основної участі банків в діяльності промислових підприємств, за регіоном ($K_{p\ reg}$)	$K_{p\ reg} = \frac{Kr_{b\ reg\ ind}}{V_{ind\ pr\ reg}}$	Де $Kr_{b\ reg\ ind}$ — кредити деп. корп. області (регіону), що надані в промисловість області, залишки; $V_{ind\ pr\ reg}$ — обсяг реалізованої промислової продукції нефінансових корп. області за місяць	$K_{p\ reg}$ показує як впливають кредити банків відпо-відно області на випуск промислових підприємств області. Та якою мірою нефінансові установи с-функціонують за рахунок кредитних ресурсів
3.	Загальний коефіцієнт участі банків в результатах діяльності	$K_{pg\ prof} = \frac{Kr_{b\ ind}}{Pr_{ind}}$	Де $Kr_{b\ ind}$ — кредити деп. корп., що надані в промисловість, залишки; Pr_{ind} — фінансовий	$K_{pg\ prof}$ показує як впливають кредити банків на фінансовий результат промис-

	промислових підприємств ($K_{pg\ prof}$)		результат від звичайної діяльності до оподаткування нефінансових промислових корп. за місяць	підприємств оподаткування. Вказує залежність валового прибутку підприємств від позиційних ресурсів
4.	Частковий коефіцієнт участі банків в результатах діяльності промислових підприємств, за регіоном ($K_{p\ prof\ reg}$)	$K_{p\ prof\ reg} = \frac{Kr_{b\ reg\ ind}}{Pr_{ind\ reg}}$	Де $Kr_{b\ reg\ ind}$ — кредити депозитних корп. області, що надані в промисловість області, залишки; $Pr_{ind\ reg}$ — фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування нефінансових промислових корп. області за місяць	$K_{p\ prof\ reg}$ показує як вплив кредитів банків відпо-відно до фінансового результату промислових підприємств цієї ж області оподаткування. Вказує залежність валового прибутку підприємств області позичених ресурсів
5.	Загальний коефіцієнт участі депозитної діяльності банків на діяльність промислових підприємств ($K_{pg\ dep}$)	$K_{pg\ dep} = \frac{Dep_{b\ ind}}{V_{ind\ pr}}$	Де $Dep_{b\ ind}$ — депозити нефінансових промислових корпорацій, залучені депозитними корпораціями, залишки; $V_{ind\ pr}$ — обсяг реалізованої промислової продукції нефінансових корпорацій за місяць	$K_{pg\ dep}$ показує вплив кредитів банків на валовий прибуток промислових підприємств, вони вийняли із власного обороту і розмістили на рахунках у банках на суму реалізованої продукції суб'єктів. Можна брати до уваги всі кошти на поточних рахунках і строкових депозити) або тільки строкові депозити. Від цього змінюється запропонованого показника
6.	Частковий коефіцієнт участі депозитної діяльності банків на діяльність промислових підприємств, за регіоном ($K_{p\ dep\ reg}$)	$K_{p\ dep\ reg} = \frac{Dep_{p\ reg\ ind}}{V_{ind\ pr\ reg}}$	Де $Dep_{p\ reg\ ind}$ — депозити нефінансових промислових корп., залучені депозитними корп. області (регіону), залишки	$K_{p\ dep\ reg}$ показує вплив кредитів банків на валовий прибуток промислових підприємств області, які вони вийняли із власного обороту і розмістили на рахунках у банках області на обсяги реалізованої продукції цих суб'єктів

Література

1. Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи [Текст]: Інформаційно-аналітичні матеріали / За редакцією д.е.н., проф. В. І. Міщенко, к.е.н., доц. О. І. Кіреєва і к.е.н. М. М. Шаповалової. — К.: Центр наукових досліджень НБУ, 2005. — 97 с.

2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2010 рік: Схвалено Радою Національного банку України (рішення від 10 вересня 2009 р. № 10). [Електрон. ресурс]. — К.: НБУ, 2009. — 7 с. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

3. Згуровский М. З. Системный анализ. Проблемы, методология, приложения [Текст]: Проект «Наукова книга» / М. З. Згуровский, Н. Д. Панкратова. Национальная академия наук Украины. — К.: Наукова думка, 2005. — 743 с.

4. Статистичний збірник «Регіони України» 2009. Частина II [Текст]: статистичний щорічник / Державний комітет статистики України / За ред. Осауленко О. Г. — К.: ДКСУ, 2009. — 758 с.

Стаття надійшла до редакції 18.04. 2010 р.

УДК 657

Н. М. Старченко,
завідувач навчально-консультаційного
пункту кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОПОДАТКОВУВАНИЙ ПРИБУТОК В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

В статье обоснованы основные направления усовершенствования методики учета облагаемой налогом прибыли в системе бухгалтерского учета и отчетности. Проанализированы методы накопления данных в налоговых расчетах.

Ключевые слова: *налоговые расчеты, облагаемая налогом прибыль, бухгалтерский учет, валовые доходы, валовые расходы; методы накопления*

In the article basic directions of improvement of methodology of reflection of the imposed a tax income are reasonable in the system of record-keeping and accounting. The methods of accumulation of data are analysed in tax calculations.

Key words: *tax calculations, imposed a tax income, record-keeping, gross receipts, gross charges; methods of accumulation*

У статті обґрунтовано основні напрямки удосконалення методики обліку оподаткованого прибутку в системі бухгалтерського обліку і звітності. Проаналізовано методи накопичення даних у податкових розрахунках.

Ключові слова: *податкові розрахунки, оподатковуваний прибуток, бухгалтерський облік, валові доходи, валові витрати; методи накопичення*